

Inleiding

De afgelopen 10 jaar is het vreemd vermogen binnen melkveebedrijven in absolute zin verdubbeld. Deze verandering leidt ertoe dat de uitgaven voor rente en aflossing ook aanzienlijk zijn gestegen. De verdubbeling van het vreemd vermogen heeft niet direct een verdubbeling van de rentekosten tot gevolg, aangezien de rentevoet laag is sinds het begin van de kredietcrisis in 2009. De aflossingen per jaar zijn wel aanzienlijk gestegen door de hogere financiering. Doordat melkveebedrijven steeds zwaarder gefinancierd worden leidt dit tot hogere maandelijkse lasten. Dit kan leiden tot liquiditeitsproblemen op het moment dat de melkprijs voor een langere periode laag is.

Aan het einde van de zomer van 2015 had driekwart van de melkveehouders een liquiditeitsprobleem. Met een nog steeds dalende tendens in de melkprijs, in december 2015 betaalden DOC en R.F.C. respectievelijk €23,75 per 100 kg melk en €29,90 per 100 kg melk, is dit momenteel een problematische situatie. Hoe de melkprijs zich verder gaat ontwikkelen is onzeker, maar de prognoses zijn niet positief.

Melkveebedrijven hebben relatief gezien minder eigen vermogen in het bedrijf zitten dan voorheen. Om de continuïteit van melkveebedrijven te kunnen waarborgen, is het van belang dat melkveehouders een financiering hebben die 'verantwoord' is.

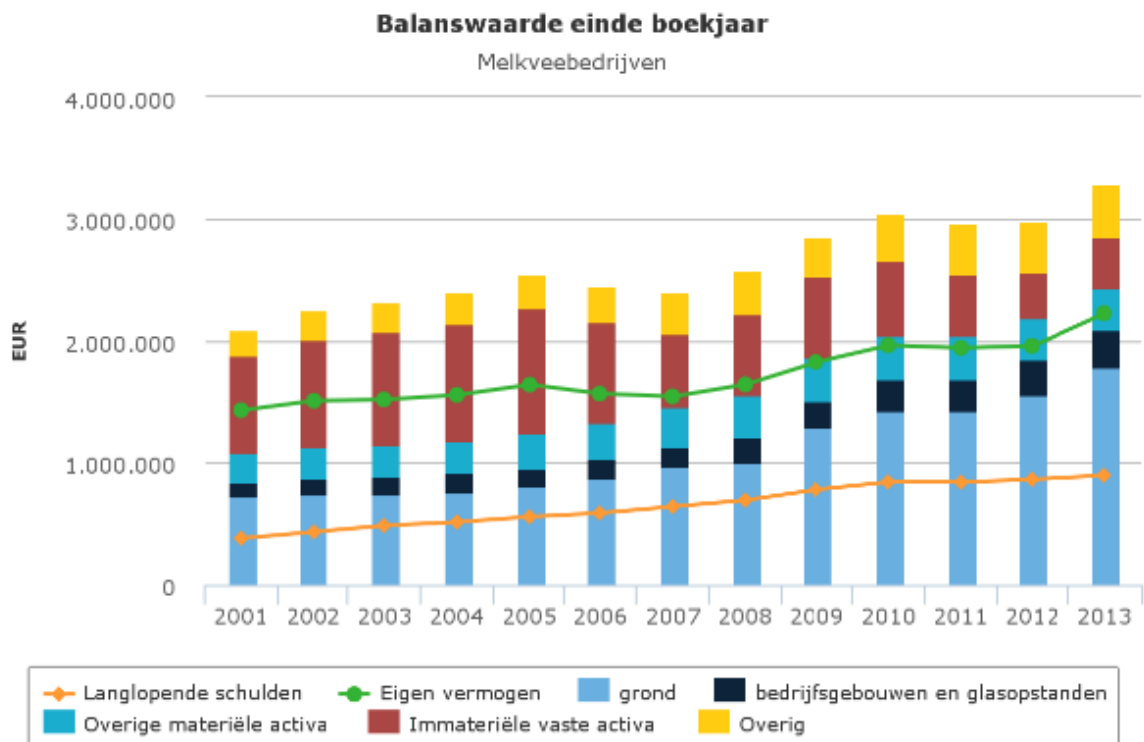
Op basis van de resultaten uit dit onderzoek is een richtlijn opgesteld waar een bedrijf bij een nieuwe investering aan moet voldoen om 'verantwoord' te zijn. Voldoet het bedrijf aan de richtlijnen dan kan een lening verstrekt worden, is dit niet het geval dan kan de lening beter uitgesteld worden totdat een groter deel van eerdere leningen is afgelost. Dit kan betekenen dat melkveebedrijven op lange termijn een lagere kritieke melkprijs kunnen realiseren. In goede periodes kan dan een hogere buffer opgebouwd worden, terwijl in een slechte periode een bedrijf minder snel in liquiditeitsproblemen terecht komt.

Voor dit onderzoek zijn er 10 financieel experts geïnterviewd en 120 enquêtes ingevuld door melkveehouders verwerkt. Daarnaast is er een literatuurstudie gedaan en een dataset met economische cijfers uit 2014 uit het klantenbestand van DMS geanalyseerd.

Ontwikkeling financieringslasten

In de jaren 2001 tot 2013 is de solvabiliteit op melkveebedrijven gedaald met 7%, sindsdien is deze gelijk gebleven. Dit betekent dat het gemiddelde bedrijf minder eigen vermogen heeft dan 15 jaar geleden. De balanswaarde van melkveebedrijven is met 50% gestegen tussen 2000 en 2013, het vreemd vermogen is daarbij verdubbeld (Figuur 1). De tienjaarsrente is in de afgelopen 20 jaar gedaald van 10% naar 2%. Door de experts werd wisselend gereageerd op de vraag of een stijging van de rentelasten tot problemen kan leiden. Vier van de tien waren van mening dat dit grote gevolgen kan hebben voor melkveebedrijven.

Figuur 1 Balanswaarde aan het einde van het boekjaar op melkveebedrijven.

Aanleggen van buffers

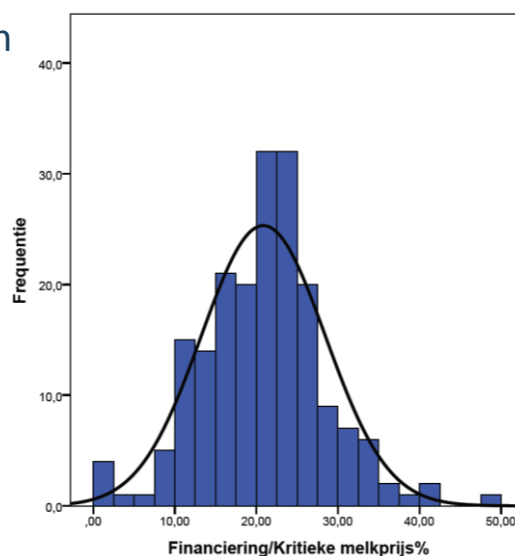
Sinds de extreme dip in de melkprijs in 2009 is bufferen een hot item. Ondanks dit gaven de geïnterviewde experts aan dat er weinig buffers worden aangelegd door melkveehouders. Wat een verantwoorde buffer is volgens de experts varieerde van 0 tot 10 cent per kg meetmelk per jaar. Accountants en banken adviseren dat bedrijven een buffer van 6 cent per kg geleverde melk moeten aanleggen. In totaal zegt 56% van de geënquêteerden dat ze bufferen. De aangelegde buffer bij deze ondernemers was in 2014 gemiddeld 9 cent per kg melk. Per bank verschilt het wat de gewenste buffer is. De buffers van de ondernemers die gefinancierd worden door de Rabobank en de ABN-AMRO zijn respectievelijk 9 en 3 cent per kg meetmelk. Melkveebedrijven die gefinancierd worden door de ABN-AMRO hebben een 34% zwaardere financiering in vergelijking met de bedrijven gefinancierd door de Rabobank.

Kritieke melkprijs en financieringslasten

In Figuur 2 is te zien wat het aandeel aan financieringslasten is van de kritieke melkprijs in 2014. De gemiddeld betaalde rente bedroeg 3,98 cent per kg meetmelk en de aflossing 4,39. De kritieke melkprijs was 40,18 cent, wat betekent dat deze voor 20,8% uit financieringslasten bestond.

Indien de melkprijs lager wordt verandert dit aandeel aanzienlijk. Bij een melkprijs van 30,4 cent is er 27,4% van de melkoprangst nodig om te het voldoen aan de financieringslasten.

Als een bedrijf een miljoen kilogram melk produceert en een tekort van 5 cent per kg melk heeft, betekent dit op jaarbasis een tekort van 50.000 euro.

Figuur 2 Spreiding in het aantal bedrijven ten opzichte van het aandeel (%) financieringslasten in de kritieke melkprijs.

Relatie tussen technische resultaten en financiering

Veel bedrijven zijn in de afgelopen jaren gegroeid, maar niet bij alle melkveehouders was het groeien een succes. De oorzaak hiervan kan verschillen per bedrijf. Over het algemeen gaan groeiers die grote verschillen in een kortere tijd realiseren er wat betreft de reserveringscapaciteit minder op vooruit dan kleinere groeiers.

Bedrijven die hoge resultaten behalen wat betreft meetmelk per koe, voerefficiëntie en intensiteit hebben over het algemeen lagere financieringslasten. Bij een hogere intensiteit en meer meetmelk per koe daalt ook het aandeel financieringslasten in de kritieke melkprijs.

Beoordelen van de financiering

Het beoordelen van een financiering doet elke professional op een andere manier. Sinds de kredietcrisis van 2009 zijn er voor de bank een aantal eisen vastgesteld waar een financiering aan moet voldoen. Elke bank heeft eigen kengetallen waar een bedrijf aan moet voldoen. De ING gebruikt de eenheid DSCR (Debt Service Coverage Ratio) om te bepalen of een onderneming een financiering krijgt, deze moet minimaal 1,3 zijn. Daarnaast verlangt de ING een solvabiliteit van minimaal 30% en is een financiering onder de €1,50 per kg melk gewenst. De Rabobank houdt een reserveringscapaciteit van 7 cent per kg meetmelk aan. De ABN-AMRO financiert alleen op onderpand; in Groningen en Drenthe komt dat neer op een financiering van €40.000,- per hectare. De ABN-AMRO eist ook dat de kritieke melkprijs onder de 30 cent blijft.

De experts noemde ook diverse financieringskengetallen. ABAB adviseert een maximale financiering van €1,50 per kg melk en een kritieke melkprijs van maximaal 32 cent. Flynth gaat uit van een reserveringscapaciteit van minimaal 7 - 8 cent per kg melk. Accon-AVM vindt de debt-EBITDA ratio de beste manier om de financiering van een bedrijf te beoordelen. Deze moet onder de 9 liggen. Daarnaast is een betalingscapaciteit van 8 tot 10 cent belangrijk en mag het vreemd vermogen niet hoger zijn dan 85% van de marktwaarde van de eigen grond.

In Tabel 1 is het resultaat van het onderzoek te zien. In de tabellen staan de kengetallen die een richtlijn kunnen zijn waar een bedrijf aan moet voldoen voordat deze een financiering aan gaat, zodat de financiering op het bedrijf verantwoord is.

Eenheid	Gewenst	Gem. DMS
DSCR	1,3	1,35
Financiering/ha	€40.000 (noorden)	€32.500 (mestregio overig)
Reserveringscapaciteit	€0,07	€0,09
Financiering/kg melk	€1,50	€1,21
Debt-EBITDA ratio	8 - 9	7,2
Kritieke melkprijs	€0,32	€0,40 (incl. privé)
Solvabiliteit	40%	42%
Betalingscapaciteit	€0,09	€0,11

DSCR	Debt Service Coverage Ratio; Ratio in welke mate een onderneming de rentelasten en aflossingen kan voldoen uit de kasstroom.
EBITDA	Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization; resultaat voor aflossing, belasting en afschrijving.
Debt-EBITDA Ratio	Ratio vreemd vermogen ten opzichte van EBITDA. Inschatting van het termijn waarbinnen een onderneming haar schuld kan aflossen.

Liquiditeitsbegroting

In de literatuur staat beschreven dat 10% van de bedrijven een liquiditeitsbegroting maakt. Onder de geënquêteerden bleek dit echter 51,9% te zijn. Dit komt onder andere door de snel veranderende situatie waarin de Nederlandse melkveehouderij verkeert. Daarnaast zijn de DMS klanten over het algemeen gezien meer bezig met het inzichtelijk maken van de resultaten van het bedrijf.

Financiering in de praktijk

In de jaren 2010 tot en met 2014 heeft 80% van de ondernemers een investering gedaan van gemiddeld €100.000 per investering. Er is in deze periode geïnvesteerd in onder andere nieuwe grond, een (nieuwe) stal, mechanisatie, aanleggen van sleufsilos, automatisering, verkaveling. In totaal is er onder de respondenten 12 keer een financiering afgekeurd. Tweederde hiervan is afgekeurd door de Rabobank, een kwart door de ABN-AMRO en 8% door de ING. Opvallend was dat de bedrijven die de financiering niet rond kregen op jaarbasis een stuk minder melk produceerden. Ook was de productie per koe en de intensiteit aanzienlijk lager dan het gemiddelde; 1.500 kg per koe en 2.000 kg per hectare minder (gemiddelde is dit 8.950 kg en 18.700 kg). De helft van de financieringen werd afgekeurd door een te lage financieringscapaciteit. Daarnaast werden een te lage rentabiliteit, te extensief, politieke onzekerheid en een slechte onderbouwing als redenen genoemd.

Alternatieve financieringsvormen

Tegenwoordig zijn er veel ontwikkelingen op het gebied van alternatieve financieringsvormen. Tussen de 30 en 35% van de agrariërs in Nederland maakt hier gebruik van. Ook blijkt dat melkveehouders meer vertrouwen hebben in een andere vorm van financieren dan andere agrariërs. Voorbeelden van alternatieve financieringsvormen zijn lease, crowdfunding, erfpacht en familieleningen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over een verantwoorde financiering?
Doe dan mee aan een studiegroep bij Dirksen Management Support
en kijk op de website www.dmsadvies.nl

Onderzoek door: Jan Mark Hoekstra

Geschreven door: Hannah te Velde

In opdracht van: DMS advies

2016